

بدون توجه به شرایط تحریم‌ها ، اچگونه می‌توان افزایش ظرفیت تولید نفت ایران را تضمین کرد؟

با توجه به آنکه میادین نفتی ایران مانند سپهر، جفیر، میادین غرب کارون و غیره اغلب میادین نفت فوق سنگین هستند، ایران برای تضمین افزایش تولید خود بدون توجه به شرایط تحریم‌ها، باید ساخت ابرپالایشگاه‌های نفت خام فوق سنگین را در سال‌های آینده در دستور کار قرار دهد.

به گزارش مشعل نیوز، ظرفیت تولید نفت برای هر کشوری به عنوان یکی از مهمترین ابزارها در چانه‌زنی‌های سیاسی و اقتصادی به شمار می‌رود؛ از همین رو اغلب کشورهای تولیدکننده نفت به دنبال افزایش ظرفیت تولید نفت خود هستند تا در بازار دست بالا را داشته باشند.

با این حال ظرفیت تولید زمانی می‌تواند اثرگذار باشد که یا امکان فروش و صادرات آن فراهم شود یا در داخل همان کشور به فرآورده‌های نفتی تبدیل شود.

این موضوع برای ایران اهمیت بیشتری دارد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن سال ۵۷، تحریم‌ها علیه اقتصاد ایران و به‌ویژه صنعت نفت کشور آغاز شد. تحریم‌هایی که گام به گام شدیدتر شد و حالا به سخت‌ترین حالت ادامه دارد.

آمریکا هدف از این تحریم‌ها را به صفر رساندن صادرات نفت ایران عنوان کرده بود. اگرچه صادرات نفت ایران هیچگاه متوقف نشد اما کاهش چشمگیری را تجربه کرد و صادرات نیز با هزینه‌های زیاد ادامه پیدا کرد.

از سوی دیگر ایران مجبور شد تولید نفت خود را به دلیل کاهش صادرات کم کند و این به آن دلیل بود که ظرفیت پالایشی کشور در

مقایسه با ظرفیت تولید نفت تقریباً نصف بود. این در شرایطی است که اگر ایران ظرفیت پالایشی خود را در سال‌های قبل افزایش داده بود، آسیبی که از تکانه‌های تحریم می‌دید به مراتب کمتر بود.

استفاده از فرصت صادرات فرآورده‌های نفتی برای دور زدن تحریم‌ها

همچنین در همین شرایط تحریم، ایران توانست سال گذشته با وجود کاهش صادرات نفت، حدود چهار میلیارد دلار فرآورده نفتی صادر کند. این در حالی بود که ورود ارز حاصل از صادرات نفت با مشکلات متعددی همراه بوده است.

نکته مهم‌تر آن است که اگر راهکاری اتخاذ نشود، در سال‌های آینده این مشکل به مراتب بیشتر خواهد شد. اغلب میادین نفتی ایران که اکنون در حال تولید هستند، به تدریج به سمت سنگین شدن می‌روند. همچنین میدان‌های نفتی مانند سپهر و جفیر که در حال توسعه هستند و در سال‌های آینده به تولید می‌رسند نیز جزو میادین نفت خام فوق سنگین به شمار می‌روند.

بنابراین ایران یا باید بتواند صادرات نفت خود را افزایش دهد که با توجه به بی‌ثباتی شرایط بین‌المللی در خصوص تحریم‌ها، راهکار چندان قابل اتکایی نیست و یا باید از فرصت توسعه پالایشگاه‌ها بهره بگیرد.

راهکاری که در ساخت پالایشگاه ستاره خلیج فارس نیز مورد توجه قرار گرفت. پالایشگاهی که زمزمه‌های ساخت آن در بودجه سال ۸۲ مطرح اما عملیات اجرایی آن در دولت دهم آغاز شد در سال ۹۶ به بهره‌برداری رسید.

در واقع اگر پالایشگاه ستاره خلیج فارس با ظرفیت ۴۵۰ هزار بشکه میعانات گازی ساخته نمی‌شد، نه فقط سرمایه‌گذاری در پارس جنوبی معطل می‌ماند، که تولید گاز کشور نیز دچار وقفه می‌شد. زیرا میعانات گازی تولید شده از این میدان مشترک روی زمین می‌ماند.

همچنین واردات بنزین در کشور ادامه‌دار می‌شد و درآمدی که از محل صادرات بنزین به کشور وارد شده، هیچگاه به دست نمی‌آمد.

در خصوص افزایش تولید نفت خام فوق‌سنگین ایران نیز شرایط به همین صورت است.

بیاثر کردن تحریم‌ها با افزایش ظرفیت پالایش نفت فوق سنگین

این نفت خام قابلیت پالایش در ظرفیت‌های بالا در دنیا را ندارد تا آنجا که ایران به تازگی توانسته پالایشگاه قشم با ظرفیت محدود ۳۵ هزار بشکه را برای پالایش نفت خام سنگین به بهره‌برداری برساند. با توجه به برنامه‌های توسعه‌ای در بالادست صنعت نفت، باید ساخت پالایشگاه‌های نفت فوق سنگین مورد توجه باشد تا افزایش ظرفیت تولید تضمین شود. زیرا اگر به‌طور مثال تولید نفت در غرب کارون به یک میلیون بشکه برسد دیگر یک پالایشگاه ۳۵ هزار بشکه‌ای نمی‌تواند در نقش یک نوسان‌گیر یا یک متعادل‌کننده تولید نفت خام باشد.

سرمایه‌گذاری در میادین نفت خام فوق سنگین مانند سپهر، جفیر، آزادگان و غیره بسیار بالا است و از همین رو باید این سرمایه‌گذاری تضمین شود تا محصول در بازار به قیمت مناسب به فروش برسد، حتی اگر تحریم‌ها بازگردد و ادامه‌دار باشد.

این در شرایطی است که اگر پالایشگاه مناسب نبوده و امکان صادرات به دلیل تجاری و سیاسی ممکن نباشد باید چاه‌های نفت بسته شود. بستن چاه در تاسیسات نفت فوق سنگین آسان نیست و دوباره باز کردن و به تولید رساندن آن کار سختی است.

بنابراین عاقلانه این است که کشور یک یا چند پالایشگاه نفت خام فوق سنگین بسازد.

پالایشگاه نفت خام فوق سنگین شهید سلیمانی با ظرفیت ۳۰۰ هزار بشکه در روز که البته ساخت آن در بودجه سال ۱۴۰۱ نیز دیده شده، می‌تواند به عنوان نخستین الگوی ساخت ابرپالایشگاه فوق سنگین در کشور باشد.

پیش از این ساخت این پالایشگاه در سال ۸۴ با نام پالایشگاه هرمز مطرح شده بود، اما در عمل هیچ کاری در این زمینه تا کنون انجام نشده است.

ساخت نمونه نفتی پالایشگاه ستاره خلیج فارس

تعلل در ساخت پالایشگاه نفت خام فوق سنگین شاید به دلیل آن است که در بالادست نفت خام هم توسعه انجام نشده و میادین بزرگ نفت خام فوق سنگین به سرویس نیامده است و بنابراین هیچ گاه احساس نشده نیاز به این پالایشگاه تا چه میزان است. در مقابل اما در پارس جنوبی فازها یک به یک ساخته شده و مشخص بود که بهره‌برداری از پالایشگاه میعانات گازی چقدر مهم است و در نهایت پالایشگاه ستاره

خلیج فارس به بهره‌برداری رسید.

با توجه به توسعه میادین نفت خام سنگین کشور، مهمترین کاری که در صنعت پالایش کشور باید انجام شود و نیاز به یک حمایت قوی دولتی مانند پالایشگاه ستاره خلیج فارس دارد، ساخت پالایشگاه نفت خام فوق سنگین ۳۰۰ هزار بشکه‌ای شهید سلیمانی است.

بر اساس برآوردها، ساخت این پالایشگاه هشت میلیارد دلار سرمایه‌گذاری نیاز دارد و از آنجا که بر اساس سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی دولت نمی‌تواند در زمینه ساخت پالایشگاه ورود کند، ساخت آن باید با حمایت از بخش خصوصی و البته منابع صندوق توسعه ملی، بازار سرمایه و در صورت رفع تحریم‌ها استفاده از فاینانس خارجی، تامین اعتبار لازم انجام شود.

حدود یک ماه پیش بود که وزیر نفت از توافق با بانک‌ها برای تامین اعتبار مورد نیاز توسعه طرح‌های نفتی سخن گفت. توافقی که می‌تواند به توسعه ظرفیت پالایشی کشور نیز اختصاص پیدا کند و بانک‌های کشور در قالب یک کنسرسیوم، بخشی از سرمایه مورد نیاز را به عنوان آورده نقدی خود تامین کنند و بخش دیگر نیز از سایر منابع تامین شود.

با تامین اعتبار به موقع و در شرایطی که همه چیز طبق برنامه پیش برود، ساخت این پالایشگاه ۳۰۰ هزار بشکه‌ای حداقل به ۵ سال زمان نیاز خواهد داشت.

جبران سرمایه‌گذاری سنگین با تخفیف خوراک

نکته مهم آن است که ساخت پالایشگاه نفت خام فوق سنگین به سرمایه‌گذاری بالایی نیاز دارد و از همین رو برای اقتصادی شدن تولید فرآورده‌های نفتی نیازمند تخفیف خوراک بیشتر از پالایشگاه‌های متعارف است.

اکنون تخفیف خوراک پالایشگاه‌های متعارف کشور معادل پنج درصد قیمت فوب خلیج فارس است و اگر بخواهیم تولید در یک پالایشگاه فوق سنگین اقتصادی باشد این تخفیف باید به حدود ۱۰ درصد قیمت فوب خلیج فارس برسد. موضوعی که البته پیش از این نیز در برخی قوانین بر آن تاکید شده است. با این کار سرمایه‌گذاری بالاتر با تخفیف خوراک جبران می‌شود.

افزایش ظرفیت تولید فرآورده‌های نفتی در کشور

با ساخت این پالایشگاه، ۱۵.۶ میلیون لیتر به ظرفیت تولید بنزین کشور اضافه خواهد شد که از این میزان ۳.۵ میلیون لیتر آن با اکتان بالای ۹۵ خواهد بود.

همچنین امکان تولید روزانه ۱۷.۵ میلیون لیتر گازوئیل به ظرفیت پالایشی کشور افزوده می‌شود.

از دیگر محصولات تولیدی در این پالایشگاه می‌توان به تولید روزانه ۶۱۰ تن پروپان، ۳۶۱ تن پروپیلن، ۱۰۳ هزار تن بوتان، ۴۰ تن بنزن، ۶۷۷ تن نفت کوره و ۶۰۰ تن گوگرد اشاره کرد.

با نگاهی به محصولات تولیدی این پالایشگاه، مشخص می‌شود تکمیل زنجیره ارزش در پایین‌دست نیز مورد توجه بوده و علاوه بر تولید فرآورده‌های نفتی، تامین خوراک مورد نیاز واحدهای پتروشیمی نیز انجام شده است.